

Salâtlar/Salâlar: Salâlar, Hz. Muhammd'e Allah'tan rahmet dilemek, ayrıca kendisine, bütün aile efradına ve arkadaşlarına selam göndermek maksadıyla söylenen Arapça

ve manzum sözlerden oluşan formlardır. Salâ ilk defa Mısır hükümdarı Melikünnasır Kalavun'un isteğiyle 1300 yıllarında cuma vaktinden önce, 1388 yılında da Melik Salih b.

Eşref zamanında da akşam ezanı dışındaki diğer bütün vakitlerin ezanlarından sonra okunması

adet haline gelmeye başlamıştır. Daha sonraları ise sabah ezanından önce ve diğer ezanlardan

sonra okunması gelenek haline gelmiştir. Ancak son zamanlarda, genellikle Ramazan'da

sahur vaktinde, kandil gecelerinde. Cuma ve Pazartesi gecelerinde okunması gibi farklı bir

uygulama yapılmaya başlamıştır. Bu uygulama, günümüzde birçok yerde devam etmektedir.

Salaların bir kısmı besteli iken bir kısmı da doğaçlama olarak icra edilirler. Bunları

okundukları yer ve amaçlarına göre şu şekilde sınıflandırmak mümkündür:

1.1- Sabah salası: Sabah namazından önce okunan Dilkeş-hâverân makamında ve

Durak Evferi usûlünde bestelenmiş bir salâ'dır. Bestesi'nin Hatip Zâkirî Haşan Efendi'ye

yoksa Mustafa îtrî'ye mi ait olduğu konusunda kesin bir bilgi yoktur. Bu salâ, usûllü olmasına

rağmen usûlün yapısından fazla uzaklaşılmadan serbest bir tarzda icra edilir. Esasen iki

tarafından münavebeli olarak okunan bu salâ tek başına da okunabilmektedir. Ne yazık ki,

eseri besteli olarak okuyacak günümüzde pek fazla kişi kalmamıştır ve bugün daha ziyade

sözleri bu salâya benzeyen ve doğaçlama okunan "cenaze ilanı salâsı", yukarda saydığımız

amaçların hepsi için okunmaktadır. Bu besteli salânın sözleri şöyledir:

Es-salâtü ve's-selâm. 'Aleyk. Yâ seyyidenâ. Yâ Rasûlellâh.

“ “ “ “ Yâ Habîbellâh.

“ “ “ “ Ya Nebiyyellâh.

“ “ “ “ Yâ Hayra halkillâh.

“ “ “ “ **YâNûra 'arşillâh.**

Allâh, Allâh, Allâh, Mevlâ Hû.

1.2- Cuma ve bayram salâsı: Cuma ve bayram namazlarından önce minarede veya

müezzin mahfelinde bir veya iki müezzin tarafından okunan besteli bir salâ'dır. Bestesi Hatip

Zâkirî Haşan Efendi'ye aittir. Beyâtî makamında ve Durak Evferi usûlünde bestelenmiş

hu form, usûlün yapısının dışına çıkmadan serbest tarzda okunur. Bu salânın sözleri şöyledir:

Yâ Mevlâ Allâh.

Leyse'l-'îdü limen lebise'l-cedîd.

İnneme'l-‘îdü limen hâfe mine'l-ve‘îd.
Leyse'l-‘îdü limen rakebe'l-metâyâ.
İnneme'l-‘îdü limen terake'l-hatâyâ.
Leyse'i-‘îdü limen besata'l-bisât.
İnneme']-‘îdü limen tecâveze ale's-sırât.
Leyse'l-‘îdü limen tezeyyene bi zîneti'd-dünyâ.
İnneme'l-‘îdü limen tezevvede bi zâdi't-takvâ.
Leyse'l-‘îdü limen nezara cemâli'r-Rahmân.
Ve salli ve sellim ‘alâ es‘adi ve eşrafi nûr-i cemî'i-enbiyâi ve'l-murselîn.

Ve'l-hamdü
izi Rabbi'l-‘âlemin.

Bu salâ da bugün bilinmediği için bestelendiği amaçlar için okunmamaktadır.

1.3- Cenâze salâlan: Biri cenâze ilanı için, diğeri cenaze musallâdan kaldırılıp
•mezarlığa götürülürken okunmak üzere iki türlüdürler:

3.3.1- Cenaze ilanı salası: Bu, sözleri bakımından Dilkeş-hâverân makamındaki salâya oldukça benzemektedir. Sadece cümle aralarında istenirse başka ilaveler yapılabilir ve son cümlesi farklıdır. Bu salâ Hüseyinî makamında ve doğaçlama olarak okunur. İcra esnasında makamın seyir özellikleri gösterilerek bir müezzin tarafından minarede okunur. Günümüzde cenaze olduğunu ilan etmek amacının dışında bir çok amaç için kullanılan ve yukarıda sayılan salaların yerine de okunan bir salâdır. Bunun sözleri ise şöyledir:

Es-salâtü ve's-selâm. ‘Aleyk.(‘Aleyke yâ seyyidenâ. ve senedenâve mevlânâ Muhammedâ). Yâ Rasûlellâh.

Es-salâtü ve's-selâm. ‘Aleyk.(‘Aleyke yâ seyyidenâ. ve senedenâve mevlânâ Muhammedâ). Yâ Habîbellâh.

Es-salâtü ve's-selâm. ‘Aleyk.(‘Aleyke yâ seyyidenâ. ve senedenâve mevlânâ Muhammedâ), YaNebiyellâh.

Es-salâtü ve's-selâm. ‘Aleyk.(‘Aleyke yâ seyyidenâ. ve senedenâve mevlânâ Muhammedâ), Yâ Hayra halkillâh.

Es-salâtü ve's-selâm. ‘Aleyk.(‘Aleyke yâ seyyidenâ. ve senedenâve mevlânâ Muhammedâ), YâNûra arşillâh.

Es-salâtü ve's-selâm. ‘Aleyk. ‘Aleyke yâ Seyyide'l-evvelîne ve'l-âhirîn. Ve'l-hamdü
lillahi Rabbi'i-‘âlemîn.

Bu cümleleri çoğaltmak mümkün olduğu gibi üç cümle ile de bu salâ tamamlanabilir.

3.3.2- Besteli cenâze salası: Bu da cenaze musallâda iken cenaze namazı kılındıktan sonra mezarlığa defnetmek üzere mezarlığa götürülürken okunmaya başlanan bir salâdır. Yine Hatip Zâkirî Haşan Efendi tarafından Hüseyinî makamında ve Durak Evferi usûlünde bestelenmiştir. Bir müezzin tarafından okunmaya başlanmakta ve son cümlesine cemâat da satılmaktadır. Okuma cenaze kabre konup üstü örtülmeye başlanıncaya kadar devam eder ve

defin işlemleri bittikten sonra mezarlıktan dağılırken aynı şekilde okunarak mazarlıktan çıkarılır.

Bunun sözleri ise şöyledir:

Lâ ilâhe illellâh.

Vahdehû lâ şerike lehû velâ nezîre leh.

Muhammedün emînüllâhi hakkan ve sıdikan.

Allâhümme salli ‘alâ seyyidinâ Muhammedin ve ‘alâ âli Muhammed.

Ye salli ve sellim ‘alâ es‘adi ve eşrafı nûr-i cemî‘l-enbiyâi ve‘l-murselîn. Ye‘l-

hamdû

lillâhi Rabbi‘l-‘ âlemin.

1.4- Salât-ı Ümmiyye: Buhûrîzâde Mustafa İtrî tarafından Segâh makamında bestelenmiş ve Halil Can tarafından prozodik düzenlemelerine dikkat edilerek 43 zamanlı

Darbeyn usûlünde tespiti yapılmıştır. Bu form, Sakal-ı Şerif ve Hırka-i Şerif ziyaretlerinde

ziyaret boyunca, tervîhanm okunmadığı yerlerde terâvih namazının her dört rek‘atının sonunda veya terâvih namazının en sonunda, mevlidin velâdet bahrinin sonunda ve günümüzde yapılan sünnet, sene-i devriye gibi dînî merasimlerde okunmaktadır. Ayrıca dînî

mûsikî icralarında veya konserlerinde ayrı bir eser olarak eserler arasında yer alabilmektedir.

Sözleri ise şöyledir:

Allâhümme salli ‘alâ Seyyidinâ Muhammedini‘n-nebiyyi‘l-ümmiyyi ve ‘alâ âlihî

szhbihî ve sellim.

1.5- Salât ü selamlar: Bunlar besteli formlar değildir. Doğaçlama olarak okunurlar. Üç

cümlelik veya tek cümlelik şekilleri vardır. Üç cümlelik olanlar daha çok mevlid bahirlerinin

seramda okunmaktadır. Bahir hangi makamda bitirilecekse o makamda belli bir kalıp ve ritim

•ürüyüş) içerisinde okunur. Doğaçlama olmakla birlikte bir kaside veya naat tarzında :«cmmaz. Sözleri şu şekildedir:

Essalâtü ve’s-selâmü ‘aleyke yâ Rasûlellâh.

Essalâtü ve’s-selâmü ‘aleyke yâ Habîbellâh.

Essalâtü ve’s-selâmü ‘aleyke yâ Seyyide‘l- evveline ve‘l-âhirîn.

Tek cümlelik salât ü selam ise mevlidin velâdet bahrinin beyitleri arasında koro -ünde, terâvih namazının her dört rekâtına kalkışta müezzin ve cemâat eşliğinde ve ya iadece müezzinler tarafından. Cuma namazının ilk sünnetinden sonra imam hutbeye (minber)

çıkarken müezzinin okuduğu ayetten sonra okunmaktadır. Bu da yerine göre serbest veya belli

fır ritim yürüyüş) içerisinde okunmaktadır. Şu sözler tek cümlelik salât ü selâma örnektir:

Alîâhümme salli ‘alâ Muhammed,

Allâhümme salli ‘alâ Seyyidinâ ve Nebiyyinâ Muhammed

Alîâhümme salli ‘alâ Muhammedin ve alâ âli Muhammed.